Kā jau pieklājas labam stāstniekam, Luka Brošs (rakstnieks, mūziķis un docents Sebastians Štircs no Hamburgas) prasmīgi savij sava romāna varoņu gaitas ar lielajiem laikmeta notikumiem. Romāna fonā risinās Pirmais pasaules karš, un – kā parasti cilvēces vēsturē – viss tiek pirkts un pārdots, jo nauda nesmird nekad.

Ar kara postu krasi kontrastē laiskais miers un greznība, kas valda Šveices kūrortā Davosā, kur nereti tiek lemti pasaules likteņi.

Karš uzspiež savu zīmogu visiem un apdraud arī tos, kuri neko nepērk un nepārdod, tikai grib izglābt savu ģimeni un ilgojas pēc mīlestības.

Dzirksteļojošs dēku un mīlas romāns, kā radīts aizraujošai laika pavadīšanai jebkurā gadalaikā, it sevišķi garās rudens novakarēs, tumšos ziemas vakaros un, ko tur slēpt, arī pavasara un vasaras atpūtas stundās.

Silvija Brice, tulkotāja

Tev nav bērna

Graubindene, 1916. gada novembris

Vilciens beidzot iznira no tuneļa tumsas, Šveices Alpu ainavā izklepodams melnas dūmu vērpetes. Pirmās klases vagonus pārplūdināja saule, tās gaisma ielija caur logu rūtīm un lūza kristāla glāzēs un monokļos, tāpēc daži kungi – dāmas bija mazākumā – piemiedza acis un piesedza tās ar plaukstu, lai, raugoties uz sniegoto ainavu, beidzot varētu saskandināt glāzes. Viņi visi bija ceļā uz Davosu. Vieni – lai turienes izsmalcinātajā greznībā paglābtos no pasaules ugunsgrēka, citi – lai nodarbotos ar saviem veikaliem, kas, pateicoties karam, dažiem sekmējās tik labi kā vēl nekad. Kamēr Eiropa liesmoja un karalaukā krita miljoniem vīru, Davosā tikās rūpnieki, Eiropas aristokrātija, mākslinieki un intelektuāļi, vārdu sakot: visu naidīgo pušu elite. Dibenistabās lika pasniegt šampanieti un, cienājoties ar austerēm, cigāriem, konjaku, kafiju un Šveices šokolādi, apsprieda jaunas idejas par tuvojošos jauno ēru. Daži uzskatīja, ka monarhijām ir pienācis gals un ka tagad patiešām sākas demokrātijas laikmets. Gandrīz visi, kuri pelnīja ar kara ekonomikā ieguldīto naudu, baidījās no sociālisma un komunisma. Tika slēgtas alianses, kuras nepazina valstu robežas un nacionālo lepnumu, tika iedarbinātas sviras un ierīkotas pārmijas, lai uzpildītu banku kontus un pēc kara nepaliktu zaudētājos – vienalga, lai vai kurš uzvarētu kaujās. Davosā – mazītiņā, nomaļā kalnu kūrortā, kurš uzdevās par neitrālu, – šādi tika veidota vesela kontinenta nākotne. To galvenokārt veidoja vīrieši, virpinādami ūsas, – un tomēr arī sievietes, pēc

kuru izskata nebija nomanāms, cik nežēlīgi viņas spētu nogalināt idejas vārdā.

Lokomotīve lēnām cīnījās augšup kalnā, sniegotās nogāzes atstaroja auksto saules gaismu, un vilciens šķita bezgalīgs. Tagad arī otrā klase ieraudzīja baltās pasaules gaismu, un tikai tad, kad lokomotīve jau bija nozudusi aiz nākamā kalna, no tuneļa rīkles izslīdēja trešās klases vagoni. Arī šeit, vilciena pēdējā daļā, valdīja līksms noskaņojums: pasažieri bija aizbēguši no posta vismaz uz pāris nedēļām. Cieši sablīvējušies, te sēdēja tie, kuri vakarā neiekritīs svaigi uzklātos dūnu pēļos, un šeit tika smēķētas cigaretes, nevis cigāri. Pasažieri lielākoties bija Šveices robežsargi atvaļinājumā, taču ceļotāju vidū bija arī vācu zaldāti, kara invalīdi, laimīgā kārtā nosūtīti veseļoties kalnos. Frontē daudzi bija kaut ko zaudējuši – aci, kāju, biedru vai vismaz cerību.

Vienīgā sieviete viņu vidū bija jauna žēlsirdīgā māsa. Arī viņa bija kaut ko zaudējusi, tomēr veda arī kaut ko līdzi no šī kara.

Kad vagons iznira no tuneļa tumsas un saules gaisma apspīdēja viņas skumji skaistos vaibstus, tajos nepakustējās nekas. Nenotrīsēja plakstiņi, neiemirdzējās skatiens, dzimtenes kalnu virsotnes nespēja ielīksmot viņas acis. Nodevīgi nodrebēja tikai lūpas. Johanna Gabatūlere gribēja priecāties par atgriešanos mājās, taču tas nācās grūti. Kamēr viņa atradās frontē, tēvs drīkstēja meklēt viņai vīru, šim nosacījumam viņa bija piekritusi, un māsa pēdējā telefona sarunā bija likusi noprast, ka meklējumi esot beigušies sekmīgi. Matilde nebija izpaudusi, kurš tas ir. Johanna raudzījās baltajā gaismā aiz loga, arī viņas Sarkanā Krusta formastērps bija balts, – viņa stingi raudzījās ārā gluži tāpat, kā pirmīt bija skatījusies tuneļa melnajā tumsā.

Rokās viņai bija balti dāmu cimdi, kreisā plauksta atdusējās uz augšstilba, ar labo viņa piesedza vēderu. Tētis atradīs risinājumu. To viņš bija atradis vienmēr. Un, kad Johanna bija visu izstāstījusi

pa telefonu, māsa bija runājusi mīļi, *gan jau būs labi*, viņa bija teikusi, *neraudi, brauc mājās*.

Johanna Gabatūlere piecēlās un palūkojās uz bagāžas tīklu sev virs galvas. Cik nepatīkami ir lūgt palīdzību! Tomēr šajā stāvoklī nebija labi celt lejā smago koferi pašai. Kad viņa tomēr grasījās to mēģināt, vēdera apaļums nevilšus pieskārās snaudoša zaldāta sejai. Zaldāts pamodās un apjucis paskatījās apkārt. Apjēdzis notiekošo, pietrūkās kājās un saudzīgi pabīdīja Johannu sānis. Kreisā roka viņam bija apsaitēta.

"Es noņemšu," viņš sacīja.

Aizritējušos mēnešos Johanna bija satikusi daudz zaldātu, tie bija atkomandēti uz Rietumu fronti no visām vācu impērijas malām, grūti saprotamās izloksnēs stāstīja par dzimteni, par mīļoto, par bērniem, un tie, kuri paši vēl bija gandrīz bērni, stāstīja par māti. Šis zaldāts bija šveicietis un karu pazina tikai pa gabalu.

"Vai tu izkāpsi?" viņš jautāja.

Johanna atbildēja apstiprinoši, un viņš ar galvas mājienu parādīja, ka aiznesīs koferi līdz durvīm.

Johanna gāja pa priekšu, spraucās pa šauro eju, kāpa pāri zābakiem, steidzās garām zaldātu izsalkušajiem skatieniem.

"No kurienes tu brauc?" kofera nesējs jautāja un apstājās, kad abi bija nonākuši vagona galā.

Johanna paraudzījās uz viņu.

"No Verdenas."

Viņš iesmējās, un viņam piebalsoja divi karabiedri, dzirdēdami šo vārdu apmaiņu.

"Nē, nopietni. Kur tu biji? Arī pie robežas?"

"Astoņdesmit pirmajā kājnieku pulkā. Sākumā pie Andešī, pēc tam Verdenā."

"Tu biji... tajā asinspirtī?" zaldāts vaicāja un sagrīļojās, kad vilciens kaucot palēninājа gaitu. Vajadzēja pieturēties pie sienas,

lai neuzgrūstos Johannai. Apsaitētā kreisā roka, – viņa seja saviebās sāpēs. Viņš vēl arvien uzskatīja Johannas atbildi par joku, taču kaut kas šīs žēlsirdīgās māsas sejā pauda, ka viņa teikusi patiesību.

Johanna skatījās pa logu, aplūkoja mājiņas, kas slīdēja garām, un tikko manāmi pamāja ar galvu. Plauksta palika sargājoši pieglausta vēderam.

Kad perons jau bija tukšs un vilciens aizbraucis tālāk uz Davosu, Johanna pārlaida skatienu kalnu virsotnēm tā, it kā būtu ieraudzījusi tās tikai tagad, – un pēkšņi apjēdza savu niecīgumu. Šo apjausmu viņa pazina no bērnības, bet tā nekad nebija saistījusies ar nevarības sajūtu, kas uzmācās šobrīd. Senāk, lūkodamās uz kalnu milžiem, viņa bija jutusi bijību un arī labpatiku. Tagad viņa jutās maza un pazudusi uz šī tukšā, svešā perona. Matilde pa telefonu bija piekodinājusi izkāpt divas pieturas pirms Davosas. Bet kādēļ?

"Johanna! Beidzot!"

Pazīstamā balss iztrūcināja viņu no domām. Matilde.

Māsa, četrus gadus vecāka par Johannu, parasti izturējās ar vecas sievas stingrību. Kāds tur brīnums, viņa taču gandrīz nebija piedzīvojusi bērnību, jo abu māte bija nomirusi, laizdama pasaulē Johannu. Tēvs bez kādas nožēlas, pat ar lepnumu allaž mēdza teikt, ka Matilde kļuvusi par pieaugušo jau četru gadu vecumā. Tagad, kad Matilde skriešus metās pie Johannas, viņas sejā, parasti pārlieku nopietnā, staroja bērnišķīgs smaids, un Johanna juta sevī mostamies atmiņas par kopīgajiem laikiem un līdz ar tām beidzot arī dzimtenes izjūtu. Māsas apkampās, ieelpoja viena otras siltumu un smaržu, un viņas sasmīdināja tas, ka abām pa vidu ir Johannas apaļais vēders.

Viņas atraisījās no skavām. Johanna nolieca galvu un ar delmu novilka pār seju, Matilde ar mutautiņu susināja acis, krūtis viņai

noviļņoja nopūtā. Rūpes nebija iespējams izmest no galvas tik ātri.

"Katru dienu esmu lūgusi Dievu, lai tu pārnāc mājās sveika un vesela. Jūs... abi." To teikdama, Matilde saudzīgi pielika plaukstas pie Johannas vēdera un vieglītēm pašūpoja galvu, reizē samulsusi un drusku uzjautrināta. Tad pieaugusī, lielā māsa ņēma grožus savās rokās: sejā atgriezās nopietnība, aizgainīdama smaidu kā nelūgtu viesi. Matilde izslējās stalti un aplika Johannai ap pleciem pelēku villaini. Johanna veltīja māsai mīļu skatienu.

"Paldies, ka tu man palīdzi. Bet... kāpēc tu gribēji sagaidīt mani šeit? Kāpēc ne mājās?" Johanna jautāja, ciešāk ietīdamās villainē.

"Mēs sarunājām privātu istabu pie diakonisēm. Un ārkārtīgi pieredzējušu vecmāti."

Matilde noliecās pie kofera. Johannai dodoties ceļā, kofera ādas sāni vēl bija nevainojami un slēdži mirdzoši. Tagad koferis bija apskrambāts, sabuktēts, nodriskāts – tāpat kā gandrīz viss, kas no frontes atgriezās dzimtenē.

Matilde paņēma koferi un dzīrās iet, bet Johanna vilcinājās. Māsa uzmundrinoši pamāja viņai. "Nāc! Viss būs labi."

* * *

Pēdīgi dzemdību sāpes jau nāca minūšu taktī. Un tad tās apvienojās vienās vienīgās sāpēs, kas negribēja beigties. Johannai, mirkstošai sviedros, šķita, ka viņa tūlīt sasprāgs gabalos, un viņa kliedza tā, kā nebija kliegusi vēl nekad mūžā. Matilde, bezpalīdzīga un izmisusi, stāvēja blakus vecmātei, kura noteikti bija ievedusi šajā pasaulē jau daudzus bērnus. Istaba bija kaila un bez jebkādiem rotājumiem, ja neskaita vienkāršu koka krustu pie sienas. Zem vecmātes greizi sašļukušās aubes vīdēja sirmo matu robeža, un, kamēr Johanna izkliedza savas sāpes un spieda, spieda, līdz draudēja pārplīst galva, pavēdere, visa pasaule, vecā

diakonise nepakustināja ne vaibstu, mierīgi deva pavēles, ķērās klāt, un Johanna ar pēdējo sāpju vilni izspieda mazo ķermenīti aukstajā pasaules telpā. Sāpes nebūt nelaupīja viņai jutekļus, bet gan saasināja tos, un tāpēc viņa uztvēra visu precīzāk un daudz skaidrāk – savu ķermeni, piepūles šalkoņu, laimi, saoda dzelzi asinīs, augļa ūdeni, strauji izgrūda no plaušām izlietota gaisa gāzmu, ļāva atbrīvoties aizdambētajai enerģijai un, izelpojusi, izkliegusi, izspiedusi to visu, izdzirdēja sīko balstiņu, dzīvo būtni, kas viņā izaugusi par cilvēciņu. Tas dzīvoja, tas bija šeit, pie viņas.

"Viss ir, kā vajag," vecmāte maigi teica un pārgrieza nabassaiti. "Meitenīte." Samērcējusi drāniņu sagatavotajā bļodā ar siltu ūdeni, viņa nomazgāja bērnu, pacilāja rociņas un kājas, saudzīgi pārvilka ar drāniņu pār bērna seju un vēderu un nosusināja to.

Palikusi pilnīgi bez spēka, Johanna uz mirkli aizvēra acis, bet ne pārāk ilgi, siltums izšāvās viņai cauri kā strāva, viņa atvēra acis un aplūkoja savu bērnu. Te nu šis bērns gulēja – te gulēja viņas meita, maza un... ideāla. Rociņas izmēģināja pirmās kustības, sīkie pirkstiņi tvēra tukšumā, viss viņas bērnā bija nepazīstams un burvīgs. *Brīnums*, neko vairāk Johanna nespēja domāt, vairāk arī nemaz negribēja domāt, gribēja beidzot turēt savu bērnu rokās, skūpstīt un smaržot.

"Ellija," viņa gurdi teica un pastiepa roku. Ēriha pēdējā vēlēšanās bija, lai bērniņu nokristī šādā vārdā. "Viņu sauc Ellija," Johanna atkārtoja un paraudzījās uz Matildi – māsai bija valgas acis. Un Matilde nodūra skatienu. Neparasti skarbi pārvilka ar plaukstu sev pār vaigu, kā gribēdama padarīt šo asaru nebijušu, nenoraudātu.

Vecmāte bija ietinusi bērnu segā un pacēla brēcošo vīstoklīti. Nepacietīgi, gandrīz alkatīgi Johanna izstiepa rokas, lai saņemtu savu meitiņu, krūtīs viņa juta velkošu smeldzi, jau nāca pirmpiens – taču diakonise novērsās. Johanna samulsusi palūkojās uz

Matildi, kura pienāca soli tuvāk un satvēra māsas roku. Vecmāte, nesdama Elliju, devās uz durvīm.

"Uz... uz kurieni jūs ejat?" Johanna gribēja jautāt, bet pēdējie vārdi pazuda rīklē, pirms bija nākuši pār lūpām. Vai Ellijai kaut kas kaitēja? Vai viņu vajadzēja aprūpēt, vai viņa nejutās labi? Vecmāte apstājās, kad durvis atvērās un ienāca mūķene, kurai sekoja... Johannas tēvs. Beidzot! Viņš vēl bija paguvis. Taču viņš neatbildēja uz Johannas smaidu, skatienā nebija siltuma, Pēters Gabatūlers ienāca istabā tā, it kā ienāktu savas kūrmājas virtuvē. Zem ūsām, saaugušām kopā ar vaigubārdu, vīdēja sakniebtas lūpas, kailais zods bija spītīgi izvirzīts uz priekšu, acis piemiegtas, un viņš pats, lai gan spēcīga auguma, šķita sarucis. Viņš neparaudzījās apkārt, nepagodināja savu mazmeitiņu ne ar skatienu un pamāja vecmātei nevērīgi kā dienestmeitai, kura nes netīros galdautus uz mazgātavu. Viņa ar brēcošo Elliju klusēdama atstāja istabu.

Kas te notika?

Johanna izmisusi novērsās no durvīm, kas vērās ciet, un paskatījās uz tēvu, bērna brēcieni gaitenī kļuva arvien klusāki un tālāki, līdz vairs nebija sadzirdami.

"Tēt?..."

Gabatūlers palika stāvam pie durvīm un klusēdams raudzījās uz krucifiksu pie sienas. Johanna pacēla acis uz Matildi: gan māsa mācēs visu izskaidrot.

"Ko... Ellija... ELLIJ!" Johanna iekliedzās, tēvs nodūra skatienu, Matilde aizvēra acis un apslāpēti sacīja: "Tā... tā būs labāk... visiem." Tad viņa pagriezās un izbēga no istabas. Un tikai tagad, kad Johanna palika divatā ar tēvu, kurš, rokā turēdams cepuri, ietinies biezā mētelī, joprojām stāvēja pie durvīm un rādīja savu visbargāko seju, – tikai tagad pilnīga skaidrība gāzās pār Johannu kā sniega lavīna, kā akmeņu nogruvums. *Viņiem ir bijis plāns. Matilde un tēvs ir sazvērējušies.* Johannai atvērās acis un mute,

apjēdzot, ka Matilde visu laiku ir to zinājusi. Jau stacijā. Vēl ļaunāk: Matilde acīmredzot pati ir to visu noorganizējusi.

"Johanna! Tev nav bērna," tēvs stingri sacīja.

Kad abu acis pirmo reizi sastapās, Johannai sāka pulsēt deniņos, elpa plūda grūdieniem, pasaule drebēja un draudēja sabrukt pavisam. Viņa bija tukša, tik tukša, viņa bija dzemdējusi bērnu – Elliju, kuru tie tagad grib atņemt, kā tie var atņemt viņai Elliju, Ellija ir vienīgais, kas saista viņu ar Ērihu, vienīgais, kas viņai vēl pieder! Vai tas tiešām ir viņas tēvs? Tas, kurš vienmēr bijis tik iecietīgs? Pacietis pat to, ka viņa devusies apliecināt sevi kā žēlsirdīgā māsa Beļģijas frontē? Vai viņš tiešām nupat ir pateicis: "*Tev nav bērna*"?

Kā nu ne, man ir bērns, tava mazmeita Ellija, mana meita, vai tad tu neredzēji, cik viņa ir skaista?

Johanna bija pārāk vārga, aiz izbīļa kā nolēmēta, lūpas viņai nekustējās.

Tēvs drūmi raudzījās viņai sejā. Ja aiz šīs drūmās maskas kaut kas cīnījās, Johanna nespēja to saskatīt.

"Ja kāds uzzinās, ka esi laidusi pasaulē bandubērnu, tu nonāksi cietumā! Tātad: nevienam ne vārda! Vai mēs esam sapratušies?!"

Tik draudīgi viņš vēl nekad nebija runājis, kur nu vēl ar meitu. Johannas mute, joprojām pavērta, sāka mēmi drebēt, un, kad tēvs novērsās un kopā ar mūķeni atstāja istabu, no Johannas krūtīm izlauzās kliedziens, kas pašai šķita svešs, arvien skaļāks, vēl skaļāks nekā dzemdībās, jo tagad ceļu sev lauza niknums un izmisums, un Johanna bija viena šajā kailajā telpā, kur vienīgi sienas dzirdēja, kā viņa sviež pret tām savas meitas vārdu, taču sienas ap viņu stāvēja nekustīgas un vienaldzīgas.

Viss būs labi

Pēc dzemdībām Johanna palika pie diakonisēm. Nedēļnieces gultā viņa pavadīja dienas pilnīgā letarģijā, stingi skatīdamās pa logu un neredzēdama neko. Ne ar vienu no diakonijas māsām, kuras viņu aprūpēja, viņa nerunāja ne vārda. Māsas kopa un apmazgāja Johannu, mainīja palagus, atnesa tēju un vistas buljonu, ko viņa klusēdama izēda ar karoti. Johanna aizvilkās uz tualeti, izvēma buljonu, mokpilni dzīvoja dienu pa dienai, iemiga asarās. Saspīlētās krūtis sāpēja, gribēja dot pienu un tikai pēc vairākām dienām beidzot rimās.

Neviens nedrīkstēja zināt, ka viņa jau ir atgriezusies Šveicē. Ja kāds ieraudzītu viņu šādu, tūdaļ paklīstu baumas: viņas seja bija apaļāka nekā parasti, vēders izskatījās kā ceturtajā grūtniecības mēnesī. Lūkodamās spogulī, Johanna jautāja sev, kā varēs noslēpt šo apaļo vēderu no kolēģiem, pacientiem un galu galā no sava līgavaiņa. Jo pēc atgriešanās kūrmājā droši vien būs spiesta iepazīties ar viņu.

Māsām acīmredzot bija pieredze šīs problēmas risināšanā. Kad bija pagājušas divas nedēļas un Johanna atkal spēja kustēties puslīdz bez sāpēm, māsas palīdzēja viņai aplikt bandāžu, iešņorēja viņu kā korsetē. No kūrmājas bija piegādātas dažas Matildes kleitas ar drusku brīvāku piegriezumu, un ēstgribas trūkuma dēļ Johannas sejas apaļums izzuda. Viņa uzģērba vienu no kleitām. Tā derēja. Pie spoguļa viņa tajā izmēģināja staltu stāju, lai ticami izskatītos pēc tādas Johannas, kuru nav nogurdinājis nekas cits kā vien dažus mēnešus ilgs dienests frontē. Vai viņa to spēja? Vai gribēja? Divas nedēļas viņa nemitīgi bija domājusi par to

un nākusi pie slēdziena, ka vismaz sākumā neatliek nekas cits. Ko gan lai viņa darītu? Vajadzēja atrast bāreņu namu, uz kuru nogādāta Ellija. Un pēc tam? Nolaupīt savu pašas bērnu un aizbēgt no Šveices? Bet uz kurieni lai dodas? Visa pasaule karoja, kontinents liesmoja, un nebija tādas vietas, uz kurieni varētu doties viena pati sieviete ar zīdaini.

Nē, būs vien jāpielāgojas, cita ceļa nav. Viņa spēlēs pēc tēva noteikumiem, kā darījusi vienmēr, – kūrmājas direktora daiļā meita.

Johanna dziļi ieelpoja, ievilka vēderu vēl vairāk, pagriezās sāniski, izslējās un aplūkoja sevi spogulī. Dažas sekundes viņa nekustējās. Tad pleci saguma uz priekšu, un acīs saskrēja asaras.

Johanna piespieda pieri pie vēsā stikla.

Kā viņa ienīda sevi par to, ka bija noticējusi Matildes vārdiem!

Viss būs labi.

Kā viņa bija paļāvusies uz to, ka tētis atradīs risinājumu!

Tie bija atņēmuši viņai Elliju!

Johanna iešņukstējās, domādama par savas meitas rociņām, par sīkajiem pirkstiņiem, kas bija neveikli tvarstījuši gaisu, meklējot māti.

Tev nav bērna.

Nav Ellijas.

Un arī Ēriha nav.

Johanna noslaucīja asaras un spogulī ieskatījās sev acīs.

Un vairs nav tēva, viņa nikni nodomāja.

Un arī Matildes nav.

Vakara pāris

Nedēļu pirms Ziemassvētkiem viņa varēja atgriezties Davosā. Kaut gan joprojām novājināta, tūdaļ atsāka strādāt. Un, par spīti visam, bija tik labi atkal ienirt žēlsirdīgās māsas ikdienas rutīnā – paradīzei līdzīgos apstākļos, kādi valdīja šeit, sanatorijā, salīdzinājumā ar apstākļiem armijas hospitālī aiz frontes līnijas. Johannas mīļākā kolēģe, māsa Binja, dedzīgi nobučoja viņu uz vaiga, priecādamās, ka viņa atgriezusies sveika un vesela. Arī atkalredzēšanās ar māsasmeitu, mazo Klāru, ienesa drusku gaismas viņas dzīvē, taču sirdī iedūrās sāpīgs ērkšķis, kad meitenīte apkrita Johannai ap kaklu un mīkstie mati kutināja viņai degunu. Protams, viņas prombūtnes laikā agrākie pacienti bija devušies prom vai nomiruši, ieradušies jauni pacienti – augsta ranga virsnieki un zaldāti, vēstnieki un aristokrāti. Kāda vācu grāfiene aizdeva Johannai daudz grāmatu: "Boloņas burvju mākslinieku", "Ceļojumu ārup", kā arī Klauzevica "Par karu", un Johanna sūktin uzsūca sevī visu, kas atvairīja drūmās domas. Ilze fon Hausnere – tā sauca grāfieni – iztaujāja Johannu par dienestu vācu Rietumu frontē pie Verdenas un diskutēja ar viņu par sanatorijas viesu garderobi ar tādu pašu nopietnību kā par pasaules politiku. Turklāt sanatorijā bija pieņemti jauni darbinieki – divas jaunas, biklas žēlsirdīgās māsas no franču Šveices un ārkārtīgi pieklājīgs un atturīgs ķirurgs, uzvārdā Mangolds, no Vācijas tāpat kā grāfiene.

Un, pretēji gaidītajam, ikdienai jau drīz izdevās radīt Johannai šķitumu, ka viss ir normāli. Dažreiz, kad darba bija sevišķi daudz, viņa spēja dažas stundas nedomāt par Elliju. Bet gadījās vakari, kad viņa paņēma grāmatu, akli blenza uz burtu rindām

un neizlasīja ne vārda. Kūrmājas rosīgajā ikdienā viņai lielākoties izdevās izstumt no apziņas to, ko viņai nodarījuši tēvs un Matilde. Taču vakaros sāka uzmākties atmiņu ainas. Kā dzemdību istabā pēkšņi uzradās tēvs ar aukstām acīm un atņēma viņai Elliju. Kā Matilde noslaucīja asaru, it kā tā būtu sariesusies bez iemesla. Tādos vakaros, klēpī turēdama grāmatu, kurā nepāršķīra ne lapu, Johanna prātoja, vai viņas dzīvei vispār vairs ir kāda jēga.

Vissliktākais bija tas, ka Ellija atradās kaut kur tur, ārā – un elpoja, raudāja, smējās! Johannai šķita, ka bērna nāvi viņa būtu pārcietusi vieglāk nekā tādu pazušanu. Viņa tūdaļ nokaunējās par šo domu. Bet tas, ka Elliju baro, auklē, spiež pie krūtīm kāda cita... kā lai dzīvo ar tādu apziņu, nesajūkot prātā?

Johanna jautāja sev, kā gan ir varējusi piekrist tai norunai ar tēvu. Tagad bija grūti to atcerēties, taču solījums pēc atgriešanās apprecēties tolaik bija vienīgā iespēja pamest Davosu, vismaz uz laiku. Tikai uz šīs norunas pamata – pēc bezgalīgiem strīdiem – tēvs bija piekritis, ka viņa kā žēlsirdīgā māsa dodas palīdzēt ievainotajiem kaujaslaukā. Varbūt sirds dziļumos Johanna bija gribējusi, lai notiek tas, kas toreiz notika? Ar Ērihu? Vai viņā bija mitusi cerība, ka dienests Vācijā dos viņai izdevību atstāt to taku, kas viņai paredzēta jau iepriekš? Sapratusi, ka gaida Ēriha bērnu, viņa bija sapņojusi par laulībām aiz mīlestības un Ēriha dēļ bija gatava pat pamest savus mīļotos kalnus. Pamest tāpat, kā viņas māte bija pametusi Krieviju sava vīra dēļ, – ja vien Olga Belova stāstīja patiesību: Johannas vecākiem tā esot bijusi lielā mīla.

Tāpēc Johannai jo bezsirdīgāk šķita tas, ka viņai tagad jāprecas ar kādu, ko izraudzījies tēvs, turklāt aiz tīri saimnieciskiem apsvērumiem. Tēvs bija izvēlējies kantona padomes deputātu Tanneru, un tas bija piekritis. Politiķis, veikalnieks, desmit gadus vecāks par Johannu, turīgs, cienījams – un nepavisam ne viņas gaumē. Tanners bieži apmeklēja kūrmājas restorānu un, ieturēdams maltīti, nespēja novērst acu no Johannas. Bet Tanners nekad nebija viņu valdzinājis, drīzāk jau modinājis pretīgumu

vai labākajā gadījumā garlaikojis. Tanners piederēja pie tiem vīriešiem, kuriem vislabāk patīk dzirdēt runājam sevi, un sarunbiedru – it sevišķi sieviešu – izteikumus viņš izmantoja vienīgi tam, lai pārtrauktu viņus un tālāk runātu pats.

Un tagad avīzē bija nodrukāts paziņojums, otrs tāds pats ievietots vitrīnā pie baznīcas: *Par savu saderināšanos paziņo...* Atpakaļceļa nebija, tas nu bija oficiāli, viņa, Johanna Gabatūlere, precēsies ar deputātu Rūdolfu Tanneru. Tieši šodien, Ziemassvētku vakarā, šim pārim pirmo reizi bija jāparādās atklātībā. Un Johanna, kā iemācījusies kopš bērnības, rādīs priecīgu seju, spēlēs to lomu, kurā iejutās gandrīz automātiski, līdzko iegāja kūrmājā. Jo pacientiem un viesiem bija tikai viena Johanna Gabatūlere: māsa Johanna – "Kronvaldes" saulstariņš.

Viņa smaidīdama kāpa lejup pa platajām kāpnēm, un luksusa sanatorijas viesi un pacienti, stāvēdami vestibilā, sagaidīja viņu ar atsevišķiem klusiem, labvēlīgiem "āāā!". Visas galvas pagriezās turp, visa uzmanība tika veltīta šī vakara pārim. Rūdols Tanners piegāja pie Johannas un sniedza viņai roku. Pieskāriens delmam apsvilināja ādu un mitri iesūcās tajā. Tanners pieliecās, tuvināja savas sārtās lūpas viņas vaigam un nobučoja tukšu gaisu pie tā. Johanna ieķērās viņam elkonī, un, par laimi, beidzot tika atnests šampanietis, pilnīgi nepieciešams, lai izturētu šo vakaru. Pēters Gabatūlers piedāvāja Tanneram cigāru – ar vissirsnīgāko sievastēva žestu.

Kad visi bija saskandinājuši un iedzēruši, kad bija apgriezti un aizkūpināti cigāri, viesi nesteidzīgi devās uz zāli, pastaigājās gar balti klātajiem galdiem, apsveica līgavu un līgavaini, uzsauca tostus, pēc egļu skujām smaržojošā telpā pianists spēlēja "Ir roze uzplaukusi", un visbeidzot jaunpāris apsēdās goda vietā skatuves priekšā pie galda.

Tur nu Johanna sēdēja – pie galda blakus līgavainim, starp nodevējiem, kas bija viņas ģimene: tēvs melnā frakā ar baltu

elsiņu un rakstainu kaklasaiti, māsa Matilde tumšā kleitā, aizpogātā līdz pašam kaklam, ar garām, atturīgi krokotām piedurknēm. Matildes vīrs Džovins Kādufs, Davosas policijas priekšnieks, bija ieradies parādes mundierī. Džovins vienmēr izskatījās samiegojies un izstaroja labsirdīgu gausumu, kura dēļ parasti tika novērtēts krietni par zemu. Arī tagad viņš neizteiksmīgi blenza kaut kur tukšumā kā zivs pārāk aukstā ūdenī. Viņu abu meita Klāra satraukti dīdījās uz krēsla, un Matilde vēl un vēlreiz aizrādīja, lai viņa sēž mierīgi.

Johanna smaidīja kā lelle.

Viņa nobaudīja tikai dažas karotes *bouillabaisse*, toties vairākas reizes sniedza viesmīlim tukšo glāzi. Kopš vairākiem mēnešiem viņa šodien pirmo reizi atkal dzēra alkoholu un pēc pirmajiem šampanieša malkiem vestibilā vienu mirkli gandrīz bija sajutusies viegli. Ar zinātnisku interesi ielūkojusies sevī, viņa atklāja, ka, pastiprinoties skurbumam, kļūst vieglāk paciest šo visu. Viņa palūdza vēl vienu glāzi, nepievērsdama nekādu uzmanību māsas bažīgajam skatienam.

Kad Tanners, izēdis zupu, uzlika savu plaukstu uz viņas plaukstas, Johanna nopriecājās, ka rokās ir baltie dāmu cimdi. Viņas delms vēl arvien atcerējās pieskārienu vestibilā, karstu un mīkstu, kam nepiemita nekas patīkams. Un vēl šis konjaka un cigāra smārds viņa ūsās, kas sasveicināšanās skūpsta brīdī bija kņudinājušas viņai vaigu. Tanners uzsāka vienu no saviem monologiem: *bankas, ekonomika, vērtspapīri...* Johanna raudzījās uz savu roku, apraktu zem viņa plaukstas. Saderināšanās gredzens cieši turējās pirkstā, tik cieši, it kā gribētu viņu nožņaugt, un viņa labprāt būtu novilkusi to un atgrūdusi kopā ar svešo roku, ar deputātu, ar to dzīvi, ko viņai izdomājis tēvs: būt smaidošai sievai pie sāniem politiķim un veiksmīgam veikalniekam, kurš ar savām akcijām gūst peļņu pat no kara.

Uz galdiem dega sveces starp Ziemassvētku egļu zaru pušķiem, rotātiem ar kapara eņģelīšiem, taurītēm un zvaigznēm. Arī Johanna jutās kā rota – un nekas vairāk.

Uz skatuves tieši līdzās flīģelim slējās milzīga egle, rāmi dega slaidas sveces, nenieka nezinādamas par postu un kritušajiem kaujaslaukos un ierakumos, nenieka nezinādamas par Elliju, kura izrunā pirmās zilbes, par Elliju, kura mācās staigāt, par Elliju, kura dejo, smejas, dzied un raud un ilgojas pēc mātes, jūtas atstumta un sāk ienīst savu māti.

Johannu izglāba tas, ka galdā tika likts otrais ēdiens. Tanners paņēma nazi un dakšiņu un pievērsās knēdeļiem un sutinātajam pīles stilbiņam savā šķīvī.

"Patiesībā Nacionālā padome gribēja uzņemt pie mums smagi ievainotos no visām karojošām pusēm," viņš teica, apvārtīja gaļas gabalu tumšajā mērcē un pacēla pie mutes. Košļādams pārlaida skatienu zālei, kungiem un dāmām svētku tērpos. Johanna ar dakšiņu mazliet pabikstīja gaļu, tad ar mājienu atkal ataicināja viesmīli.

"Nu, tā ir samērā zema cena par to, lai Šveice netiktu ierauta šajā karā," sacīja Pēters Gabatūlers, kurš kā namatēvs sēdēja galda galā un pamāja ar galvu savam topošajam znotam kā cilvēks, kurš pazīst pasauli. Pīles kauls viņa šķīvī jau bija noskrubināts, šķīvis tukšs. Ēdiens viņam bija pasniegts pirmajam un garšoja lieliski. Ārkārtīgi apmierināts, viņš atgāzās krēslā, saņēma rokas uz vēdera un centās notvert deputāta skatienu.

Tas atbildēja: "Turklāt tādā gadījumā jūsu kūrmājā atkal būs vairāk viesu, vai ne?" – un viņa smaidam piejaucās vēlīga augstprātība, it kā tas būtu viņa personiskais nopelns, ka Šveices vienošanās ar karojošām valstīm gādās par lielāku pacientu skaitu sanatorijā. Tanners zināja, cik slikti kara dēļ bijusi apmeklēta kūrmāja "Kronvalde". Viņš zināja, ka Gabatūleram ir sakrājušies parādi. Un Tanners zināja arī, ka kūrmājas direktoram ir daiļa meita un ka viņam nepieciešams investors.